

DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

# AZ INTERNETES KOMMUNIKÁCIÓ MŰFAJAI

(KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ INTERAKTÍV MAGÁNÉLETI MŰFAJOKRA)

ÉRSOK NIKOLETTA ÁGNES

Budapest

2007

## I. Bevezetés

A számítógépek korszakában elengedhetetlen az elektronikus kommunikáció műfajainak különféle szempontú vizsgálata. Az új kommunikációs formák (pl.: e-mail, sms, chat, blog) az utóbbi másfél évtizedben váltak általánosan használatossá, tudományos vizsgálatuk az 1990-es évek közepétől jellemző. Magyar nyelven, magyar nyelvű korpusz alapján azonban csak kevés nyelvészeti munka született. Disszertációmban e hiány pótlására vállalkozom.

A német és az angol szakirodalom összefoglaló néven elektronikus kommunikációként vagy számítógép közvetítette kommunikációként (elektronische Kommunikation, computervermittelte Kommunikation, computer-mediated communication, CMC) tartja számon azokat a tértől és időtől (szinte) független kommunikációs formákat, amelyeknél az információ továbbítását egymással hálózatot alkotó gépek végzik (Wenz 1998, Herring 2001).

Általánosan jellemző e kommunikációs műfajokra, hogy írott (grafikus, vizuális) jelek segítségével valósulnak meg, ám funkcionálisan gyakran a beszélt nyelvhez állnak közel. A kommunikációs felek fizikai valójukban nem érzékelik egymást. A kommunikációt térbeli és (szövegtípusonként eltérő mértékű) időbeli távolság jellemzi. Bizonyos műfajoknál az időbeli távolság viszonylag kicsi, ezért jelentéktelennek is tekinthető. A térbeli távolság sosem elhanyagolható. A szinkronitás és az interaktivitás mértéke az egyes kommunikációs formák esetében eltérő lehet. A szóban forgó műfajok újdonsága többek között az, hogy megteremtik a **(szinte) szinkrón írásos kommunikáció** lehetőségét. Az íráson alapuló közvetlen kommunikáció lehetősége mindig fennállt, ám a beszéd írással szembeni ökonomikus előnye miatt alkalmazása eddig szélsőséges és speciális esetekre korlátozódott.

## II. A dolgozat szerkezeti felépítése

### 1. Bevezetés

A tárgyalt részterületek és a kiinduló tézisek ismertetése.

### 2. Az írott és a beszélt nyelv

Az írott és a beszélt nyelv rendszere az internetes kommunikáció tükrében, a dichotomikus felosztás továbbgondolása a koncepcionális és mediális jelzők bevezetésével, graduális skála felvázolása.

### 3. A közvetlen írásbeliség műfajai

Az új internetes kommunikációs formák (e-mail, sms, fórum, chat, instant messaging, blog) nyelvi és formai jellemzőinek ismertetése a vizsgált korpusz (több mint 2500 e-mail, mintegy 5000 sms és 160 000 chathozzászlás, valamint online szövegek) és a szakirodalom alapján.

### 4. A chatkommunikáció

A chatkommunikáció nyelvi sajátosságainak ismertetése az IRC-ről származó beszélgetésrészletek alapján:

- A technológiai keretfeltételek hatása az interakció szerveződésére;
- A chat és a face to face kommunikáció közötti különbségek;
- A chatszöveg sajátos szerkezeti felépítése és az ebből adódó sajátos produktív-percepció folyamatok;
- A chatkommunikációt segítő kompenzációs stratégiák és eszközök;
- A chatszöveg morfológiai, lexikai és szintaktikai jellegzetességei.

### 5. Az új kommunikációs formák besorolása

A mediálisan írásbeli internetes kommunikációs műfajok osztályozása általános jellemzőik alapján.

### 6. Összegzés

A netnyelv általános jellemzőinek összegzése a vizsgált műfajok alapján.

Következtetések, eredmények összefoglalása, a további kutatási lehetőségek és az eredmények gyakorlati alkalmazhatóságának ismertetése.

### III. Főbb kiinduló tézisek

1. A speciális kommunikációs helyzetből adódóan a chatkommunikáció az írásbeli és a szóbeli érintkezés bizonyos jellegzetességeit is magán hordozza. A kötetlen hangvétel, a szabad témaváltás és a társalgási nyelvre jellemző szóhasználat miatt funkcionálisan a szóbeliséghez áll közelebb, ugyanakkor az írás segítségével valósul meg. Az internetnek köszönhetően lehetővé válik a közvetlen írásbeli interakció.
2. A chatkommunikáció fentiekben ismertetett jellegéből adódóan nem sorolható egyértelműen sem az írásbeliséghez, sem a szóbeliséghez. Az eddigi dichotomikus rendszer továbbgondolásra szorul.
3. A közvetlen írásbeliség új kommunikációs stratégiákat, eszközöket eredményez.
4. A chatkommunikáció során használt nyelvváltozatban – a kommunikációs helyzetből adódó sajátosságok mellett – a mai beszélt nyelvre jellemző jelenségek fordulnak elő. Éppen ezért alkalmas a chatkommunikáció a folyamatban lévő beszélt nyelvi változások feltárására, vizsgálatára.
5. A közvetítő közeg hatással van a nyelvhasználatra, a kommunikációs szokásokra, tehát a speciális kommunikációs helyzet, a technológiai feltételek befolyásolják a társalgás szerveződését.
6. A chat nyelvi vizsgálata felhívhatja a figyelmet a használatban lévő szoftverek fejlesztési lehetőségeire, irányelveket adhat.

## IV. Az írott és a beszélt nyelv viszonya a chaten

Bár első ránézésre az internetes műfajok megalkotása során használt nyelvváltozat a beszélt nyelvre emlékeztet, a vizsgálatok alapján számos különbség mutatható ki a face-to-face kommunikáció és a netnyelv között még azoknál az elektronikus szituációknál is, melyek beszédszerűek. (Elsősorban a turn-taking és a feedback tér el.)

A rendelkezésre álló kommunikációs technológia nagy szerepet játszik az interakció lefolyásában. Még a leginteraktívabb elektronikus kommunikációs műfajokat alkalmazva is a szimultán feedback hiányával kell számolnunk, mivel az üzenetek – megalkotásukat követően – kész egészként továbbítódnak. Éppen ezért a produkció során nincs visszajelzés a produkciós folyamat sikerességéről. Nincs lehetőség átfedésekre, egyszerre beszélésre sem.

Az internetes interakció ritmusa lassúbb, mint a face-to-face kommunikációé (ugyanakkor gyorsabb, mint a hagyományos írásbeliségé, legyen szó sajtótermékről, magánlevélről vagy hirdetésről).

A chatkommunikáció számos beszélt nyelvi sajátossággal rendelkezik. Ezt igazolják a korpuszon végzett szófajtani, szókészletteni és mondattani vizsgálataim. Ugyancsak a beszélt nyelvi funkciókkal azonos szerep betöltésére teszik alkalmassá a chatkommunikációt az ún. kompenzációs jelek (emotikonok, asterisk-kifejezések), valamint az új funkciókkal felruházott írásjelek (például az adresszálás során). A produkciós és percepciós folyamatokra egyaránt rövid idő áll rendelkezésre.

Nem szabad azonban figyelmen kívül hagynunk, hogy a chatkommunikáció csupán az írásrendszer segítségével valósítható meg. A felhasználók a hozzászólásokat begépelik és elolvassák. A produkció során a felhasználók figyelembe veszik, hogy a kommunikációs partner az üzenetet vizuálisan érzékelhető jelek segítségével dolgozza fel.

A chaten a párbeszéd új formát ölt: nem egyszerű dialógusokról, hanem párhuzamosan futó (általában) többrésztvevős polilógusokról van szó. A tematikusan összefüggő chatszöveg nem koherensen jelenik meg a képernyőn, intarzaszerűen ékelődnek egymásba az egyes beszélgetések sorai. Ráadásul egy-egy üzenet gyakran több, egymástól más üzenetekkel elválasztott sorból rakható össze. Nyilvánvaló tehát, hogy a chat szövege sajátos olvasási, szövegkezelési technikát igényel az olvasótól (és a felhasználtól), hiszen a hagyományos lineáris olvasási módszer nem alkalmazható az chatszöveg olvasása során.

A szóbeli aspektus, a szinkronitás, a dialogikusság, (polilogikusság) és az írásbeli realizáció megnehezíti a chat besorolását az írásbeliség, illetve a szóbeliség prototipikus

kategóriába. Alátámasztják ezt az állítást a chatkommunikáció jellemzése során használt terminusok is.

Kis Ádám **írásos dialógusokról**; Bódi Zoltán **írott beszélt nyelvről**, illetve a **spontán beszéd írásos formájáról** ír a chat kapcsán (Kis 1999; Bódi 2004). A külföldi szakirodalomban is különböző elnevezések jelennek meg, melyek a chat átmeneti jellegét sugallják: **új írásbeliség, oralizált írásbeliség, gépelt beszélgetés; a nyelv hibrid változata, szóbeli-írásbeli keverékforma** stb. (Rosenau 2001; Storrer 2001; Beisswenger 2001; Wenz 1998; Bader 2002). Az elnevezések a beszélt nyelvi sajátosságokat emelik ki, és azt sugallják, hogy egy olyan kommunikációs formával van dolgunk, ahol a beszélt nyelvi megnyilatkozások lejegyzett változatai jelennek meg. Nem lehetünk azonban elégedettek ezekkel a megoldási javaslatokkal, ugyanis kizárják a koncepcióból az írásbeli kommunikáció elemeit.

Éppen ezért célszerűbbnek tűnik, ha a vizsgálatból nem zárjuk ki egyik kommunikációs formát sem. A chatkommunikáció során ugyanis az írásbeli és a szóbeli elemek egymásmellettségét figyelhetjük meg. Az időbeli kontinuitás lehetővé teszi a face-to-face interakcióhoz való közelítést, ám ez nem zárja ki az írásbeli kommunikációs mintákat sem.

Koch és Oesterreicher azzal módosítja a tradicionális dichotomikus felosztást, hogy a szóbeliség és az írásbeliség jelzőjeként a mediális és a koncepcionális jelzőket használja. A **mediális írásbeliség/szóbeliség** a médiumra vonatkozik, amely segítségével a szöveg megjelenik. Ez esetben csak kétféle lehetőség van: a beszélt nyelvi fonetikai realizáció vagy az írott nyelvi grafikus megvalósítás. A **koncepcionális írásbeliségen/szóbeliségen** ezzel szemben az írásmód, a megnyilatkozások modalitása értendő, ami a fenti ellentétpárokkal intuitív módon kapcsolatba hozható. A szóbeliségnél fontos a térbeli-időbeli közelség, valamint az emocionális és szociális közelség, ismertség, bizalmasság. A beszélt nyelv koncepcionális jellemzői ezek szerint a dialogikusság, a nyitott témaelőhívás, továbbá az emocionalitás és a spontaneitás. Az írásbeliség koncepcióját ezzel szemben a térbeli-időbeli, szociális és emocionális távolság jellemzi. A produkció és a percepció időben elválik egymástól. Jellemző továbbá a monologikus, kooperációra való lehetőség nélküli témarendezés. A különbség tehát elsősorban a KÖZELSÉG-TÁVOLSÁG mértékében rejlik (Koch/Oesterreicher 1996; Storrer 2001).

Ezzel a terminológiai különbségtétellel tehát finomítható a korábbi dichotomikus rendszer. Mindezek alapján a chatkommunikációt a koncepcionális szóbeliség és a mediális írásbeliség egyszerre jellemzi.

## V. Az új kommunikációs formák besorolása

Az ismertetett szempontokat is figyelembe véve a legelterjedtebb új elektronikus kommunikációs műfajok csoportosítási lehetőségét a következő ábra mutatja be. Az aszinkronitást, a kommunikáció korlátozott interaktivitását a  $\vec{\leftrightarrow}$  jelöli. A szinkrón jelleget és a magas fokú interaktivitást a  $\leftrightarrow$  jelzi. 1:1 azt jelenti, hogy a kommunikáció magánjellegű, csupán két személy között zajlik, 1:n jelzi, hogy a műfajok (bizonyos altípusai) lehetőséget biztosítanak arra, hogy egy személy egyszerre több személyhez szóljon. A teljesen nyilvános kommunikációs műfajokat az n:n jelzi. A mediálisan írásbeli műfajok (szürke mezők) vizuális, a mediálisan szóbeliek pedig akusztikus elemek segítségével valósulnak meg (vö. Runkehl et al 1998).

		1:1	1:n	n:n
$\begin{matrix} \rightarrow \\ \leftarrow \end{matrix}$ mediálisan írásbeli (aszinkrón)	PRIVÁT	e-mail sms e-képeslap	e-mail sms e-képeslap	– – –
	NYILVÁNOS,	fórum (sms, e-mail)	blog fórum e-mail levelezőlista	fórum levelezőlista
$\leftrightarrow$ mediálisan írásbeli (szinkrón)	NYILVÁNOS,	chat	chat	chat
	PRIVÁT	instant messaging chat magánszobában	instant messaging	instant messaging
$\leftrightarrow$ mediálisan szóbeli (szinkrón)		I-konferencia	I-konferencia	I-konferencia

A mediálisan írásbeli internetes kommunikációs műfajok általános jellemzői

A szinkronitás fogalmának értelmezésétől függően az elektronikus kommunikációs műfajokat két vagy három típusba sorolhatjuk. Ha a szinkronitáson a kommunikációs felek egyidejű jelenlevését értjük, szinkrón (chat) és aszinkrón (e-mail) kommunikációs formákról beszélhetünk. Ha azonban a szinkronitáson a produkció és a percepció egyidejűségét is értjük, szinkrón (talk), szinte-szinkrón (chat) és aszinkrón (e-mail) műfajokról beszélhetünk. A szinkrón és szinte-szinkrón műfajok is valós idejűek, azaz a partnerek azonos időben vesznek részt a kommunikációban, azonban a chat esetén a produkciós, illetve percepciós folyamat nem érzékelhető a befogadó, illetve közlő számára (Spitzmüller 2005).



## VI. Következtetések

A kiinduló tézisekre visszautalva a következő eredmények mutathatók föl:

1. A technológiai fejlődés lehetővé tette az egyidejű írásos kommunikációt: megfelelő technikai feltételek mellett szinte azonnal kaphatunk visszajelzést írásos megnyilatkozásainkra az e-mail, az sms, a chat, az instant messaging és akár a fórum műfajainak köszönhetően. A vizsgált műfajok nyelvi sajátosságai alapján megállapíthatjuk, hogy a netnyelv általában véve inkább írott, mint beszélt nyelvi jellemzőket hordoz magán. Illetőleg: se nem beszéd, se nem írás, de részlegesen és adaptálva mindkettőre jellemző jegyek kimutathatók benne. Az egyes műfajokat vizsgálva az arányok eltérők lehetnek.
2. Különösen a chatnyelv kutatása kapcsán került előtérbe a kérdés, hogy írott vagy beszélt nyelvként kell-e értékelni az elektronikus kommunikáció nyelvét. A dichotomikus felosztás (szóbeliség vs. írásbeliség) keretei már az elektronikus kommunikáción kívüli műfajok esetén is megkérdőjeleződtek. A chatkommunikáció vizsgálata megerősítette, hogy e kettősség árnyalására van szükség. Koch és Oesterreicher munkájára hivatkozva megkülönböztettük a műfajok mediális és koncepcionális sajátosságait: azaz a megvalósulási formát elkülönítettük a funkciótól, a szándéktól. A mediálisan írásbeli chatkommunikációt a koncepcionális szóbeliséghez soroltuk.
3. A koncepcionálisan és mediálisan szóbeli műfajoknál a nyelvi kifejezőeszközöket (vizuálisan és akusztikusan érzékelhető) nem nyelviiek egészítik ki. A mediálisan írásbeli elektronikus kommunikációs műfajok használói már a műfajok megjelenésének kezdetén érezték e kifejezőeszközök hiányát. Így a szövegtípusokkal azonos korúnak mondhatók a kompenzációs jelek és a „nyelvi lágyítók<sup>1</sup>”, melyek a nem nyelvi kommunikáció elemeit hivatottak felidézni: az emotikonok, a rövidítések és a csillagozott sorok. A kompenzációs jelek használata az internet mediálisan írásbeli, koncepcionálisan szóbeli műfajainál általánosan elterjedt, de – feltehetőleg

---

<sup>1</sup> vö.: Wallace 2002: 35

analógiás hatás alapján – a koncepcionálisan írásbeliek egyes típusainál is egyre gyakrabban fordul elő.

4. Az internetes nyelvhasználatot vizsgálva az online szókincs sajátosságai mellett nyomon követhetünk mai magyar nyelvi változásokat is, hiszen az interaktív műfajok szókészlete és nyelvtana a mai beszélt nyelvre épül. Leglátványosabb eredményeket a szókészlet vizsgálatával érhetünk el, mivel a szókészlet reagál leggyorsabban a nyelven kívüli valóság változására, de a 4. fejezet igazolja, hogy a morfológiai vizsgálatok is eredménnyel járnak. A 3. fejezetben pedig utaltunk arra, hogy a blogok kutatása az eddig – az intimitás magas foka miatt – kevésbé feltárt magánéleti műfajok stilisztikai szempontú kutatásának (is) kedvez.
5. A közvetítő közeg kommunikációs szokásokra gyakorolt hatását igazolja a chatelők adresszálsági szokása, valamint az a tény, hogy a sikeres kommunikáció érdekében sajátos olvasási stratégiákkal kell élniük a chatelőknek. Ugyanakkor a technológiának köszönhetően a felhasználók egyszerre akár több párhuzamosan futó beszélgetésben vehetnek részt, ami a számítógépes környezetben kívül nem lenne megvalósítható. Az, hogy a kommunikáció a chaten csak megközelítőlegesen szinkrón, hatással van a nyelvi szerkezetekre, megoldásokra. A technológiai sajátosságokból kifolyólag (a talkkal ellentétben) a produkciós folyamat a partnerek számára nem követhető. Ebből az is következik, hogy a társalgás alapvető szabályai nem vagy korlátozott mértékben (módosítva) alkalmazhatók a chatre. Megváltozik a háttércsatorna-jelzések, a beszélőváltás, a beszédjog átadásának rendszere. A beszélőváltás szoftvervezérelt, tehát nem az számít, ki kezdte el korábban megalkotni a hozzászólását, hanem hogy ki fejezte be hamarabb, illetve ki küldte el hamarabb az enter gomb megnyomásával. A korábbi üzenetek az esetek többségében visszakereshetők, elmenthetők, idézhetők, szerkeszthetők. A hozzászólások átfedések nélkül jelennek meg a képernyőn, nem íródnak egymásra, ám a szomszédsági párok közé beékelődhetnek más üzenetek. A chat a társalgással ellentétben nem időben, hanem térben (a képernyőn) strukturálódik. A chatelők felhasználják/kihasználják ezt a fajta térbeliséget. A hosszabb közlésegyeségeket gyakran kisebb szakaszokra tördelik. A szóbeli kommunikáció során ez nem lenne ésszerű, hiszen ott a mondanivaló befejeztéig a beszélőnek az a célja, hogy magánál tartsa a szót. A chaten éppen ellenkezőleg: a teret kell uralnia a beszélőnek ahhoz, hogy fenntartsa a befogadók figyelmét.

6. A chatszofverek fejlesztése kapcsán arra kellene például hangsúlyt fektetni, hogy a kommunikációs partnereknek több visszajelzése legyen a produkciós folyamatról.
7. Az elektronikus műfajok megalkotása során a **kognitív gazdaságosságra törekvés**, az energiák fenntartása, és a kognitív terhelés csökkentése az érdek.

## VII. Összegzés

Az interneten folyó kommunikáció új szövegtípusokat eredményezett. Nem elégséges e szövegtípusok mentett változatának vizsgálata, legyen szó chatről, weboldalról vagy akár blogról, hiszen e műfajok főbb jellemzője a dinamika, a változékonyság, az interaktivitás.

Nehéz megjósolni, megítélni, hogy a neten kívüli írásbeliséget befolyásolja-e (majd) az internetes írásbeliség. Nincs azonban okunk feltételezni, hogy az olyan típusú szövegek, melyeknél a tervezés és a nyelvi kifejtettség nagy jelentőséggel bír, háttérbe szorulnának, vagy a chat nyelvhasználatához hasonló elemekkel bővülnének. Alapelv marad a célnak megfelelő kommunikációs forma és stílus megválasztása.

Az aggodalmakkal ellentétben a chatkommunikáció semmiképpen sem tekinthető a szóbeli és írásbeli kultúra végének. Sokkal inkább az írásbeliség funkciójának bővítéseként kell értékelnünk, amit a papír számítógépre cserélése vezetett be, és az internet tökéletesített: a digitális írás másodpercek alatt nagy távolságokra eljuttatható, és olcsón archiválható. Ezért tud az írás mellékesen (párhuzamosan) a tradicionális funkciójával mellett a térbeli távolsághoz kapcsolódóan olyan funkciót is átvenni, mely eddig a szóbeli médiumok privilégiuma volt: a közvetlen, dialogikusan szervezett kommunikáció. Így tehát az írásnak új tradíciói alakulnak ki, melyek a dialogikusan szervezett mediálisan írásbeli távkommunikációra alkalmasak. Ezt a folyamatot vizsgálni és értékelni a nyelvészet és a kommunikációtudomány számára érdekes és izgalmas feladat.

## VIII. Az összefoglaláshoz felhasznált irodalom

- Bader, Jennifer 2002. Schriftlichkeit und Mündlichkeit in der Chat-Kommunikation. *Networx* 29: 1–145.
- Beißwenger, Michael (Hrsg.) 2001. *Chat-Kommunikation. Sprache, Interaktion, Sozialität & Identität in synchroner computervermittelter Kommunikation. Perspektiven auf ein interdisziplinäres Forschungsfeld*. Ibidem-Verlag. Stuttgart.
- Bódi Zoltán 2004. *A világháló nyelve*. Gondolat Kiadó. Budapest.
- Herring, Susan C. 2001. Computer-mediated discourse. In: Schifffrin–Tannen–Hamilton (ed.): *The Handbook of Discourse Analysis*. Blackwell Publishers. Oxford. 612–34.
- Kis Ádám 1999. Az írott párbeszéd. *Magyar Tudomány* 347–9.
- Koch, Peter–Oesterreicher, Wulf 1996. Schriftlichkeit und Sprache. In: Günter, Hartmut–Ludwig, Otto (Hrsg.): *Schrift und Schriftlichkeit*. (Reihe Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaften. Band 10.2.) Walter de Gruyter. Berlin. New York. 587–604.
- Rosenau, Heinz 2001. Die Interaktionswirklichkeit des IRC. *Networx* 18: 1–24.
- Runkehl, Jens–Schlobinski, Peter–Siever, Torsten 1998. *Sprache und Kommunikation im Internet. Überblick und Analysen*. Westdeutscher Verlag. Opladen/Wiesbaden.
- Spitzmüller, Jürgen 2005. Spricht da jemand? Repräsentation und Konzeption von virtuellen Räumen. In: Kramorenko, Galina (ed.): *Aktualnije problemi germanistiki i romanistiki* 9/I. SGPU. Szmolenszk. 33–56.
- Storrer, Angelika 2001. Getippte Gespräche oder dialogische Texte? Zur kommunikationstheoretischen Einordnung der Chat-Kommunikation. In: Lehr–Kammerer et al. (Hg.) 2001. *Sprache im Alltag. Beiträge zu neuen Perspektiven in der Linguistik*. Herbert Ernst Wiegand zum 65. Geburtstag gewidmet. Berlin u.a. de Gruyter. 439–65.
- Wallace, Patricia 2002. *Az internet pszichológiája*. Osiris Kiadó. Budapest.
- Wenz, Karin 1998. Formen der Mündlichkeit und Schriftlichkeit in digitalen Medien. *Linguistik Online* 1: 1. n.

## AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉBEN MEGJELENT PUBLIKÁCIÓK

2000. Infolingvisztika. *Almalap* 2: 4.
2001. Névválasztás az IRC-n. In: *Névtani Értesítő* 23: 75–80.
2002. Nyelvhasználat a világhálón. In: Keszler Borbála–Kiss Róbert Richárd (szerk.): *Harmincéves a Mai Magyar Nyelvi Tanszék (A 2000. október 16-án rendezett tudományos ülészek előadásai)*. ELTE BTK Mai Magyar Nyelvi Tanszék. Budapest. 125–127.
2003. Írva csevegés – virtuális írásbeliség. *Magyar Nyelvőr* 99–104.
2004. Sömös, susmus, írj vissza (Az SMS-ek nyelvi vizsgálata). *Magyar Nyelvőr* 294–313.
2006. Bódi Zoltán: A világháló nyelve (recenzió). *Magyar Nyelv* 225–9.
2006. Szóbeliség és/vagy írásbeliség. *Magyar Nyelvőr* 165–76.
2006. Szóbeli és/vagy írásbeli a chat-kommunikáció nyelve? In: *Félúton*. Az ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolájának konferenciája. Budapest. 45–52.

## AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉBEN TARTOTT ELŐADÁSOK

2000. Nyelvhasználat a világhálón. Előadás a Mai Magyar Nyelvi Tanszék fennállásának 30. évfordulója alkalmából rendezett tudományos ülészen. Budapest, 2000. X.16.
2004. Produktív szóalkotási módok a chat-kommunikáció nyelvén. Előadás a Nyelvész-doktoranduszok 8. Országos Konferenciáján. Szeged, 2004. XI. 12.
2005. Szóbeli és/vagy írásbeli a chat-kommunikáció nyelve? Előadás az ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolájának Félúton c. konferenciáján. 2005. V.23.
2006. A nyelvi interakció szervez(őd)ése a chaten. Előadás az ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolájának Félúton c. konferenciáján. 2006. VI. 14.